

ביום השלישי ללדתי ותלד גם האשה הזאת ואנחנו יחדו אין זר אתנו בבית זולתי שתיים אנחנו בבית: (יט) וימת בן-האשה הזאת לילה אשר שכבה עליו: (כ) ותקם בתוך הלילה ותקח את-בני מאצלי ואמתך ישנה ותשכיבהו בחיקה ואת-בנה המת השכיבה בחיקי: (כא) ואקם בבקר להניק את-בני והנהמת ואתבונן אליו בבקר והנה לא-היה בני אשר ילדתי: (כב) ותאמר האשה האחרת לא כי בני החי ובנגך המת וזאת אמרת לא כי בנגך המת ובני החי ותדברנה לפני המלך: (כג) ויאמר המלך זאת אמרת זה-בני החי ובנגך המת וזאת אמרת לא כי בנגך המת ובני החי: פ (כד) ויאמר המלך קחו לי-חרב ויבאו החרב לפני המלך: (כה) ויאמר המלך גזרו את-הילד החי לשנים ותנו את-החצי לאחת ואת-החצי לאחת: (כו) ותאמר האשה אשר-בנה החי אל-המלך פיי-נכמרו רחמיה על-בנה ותאמר בי אדני תנו- לה את-הילד החי והמת אל-תמיתהו וזאת אמרת גם-לי גם-לך לא יהיה גזרו: (כז) ויען המלך ויאמר תנו-לה את-הילד החי והמת לא תמיתהו היא אמו: (כח) וישמעו כל-ישראל את-המשפט אשר שפט המלך ויראו מפני המלך כי ראו פיי-חכמת אליהם בקרבו לעשות משפט: ס פרק ד (א) ויהי המלך שלמה מלך על-כל-ישראל: ס

אונקלוס

(יח) וקרוב לותיה יהודה ואמר בבעו רבוני ימליל בעני עבדך פתגמא קדם^ב רבוני ולא תקף רוגנך בעבדך ארי כפרעה פן את: (יט) רבוני שאיל ית עבדוהי למימר יא. עתה. יב. לפני.

בראשית מד ויגש

יח ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני ידבר-נא עבדך דבר באוני אדני ואל-יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה: יט אדני שאל את-עבדיו לאמר

רש"י

מקיים מצטיח ואינו עושה, אף אמה כן. וכי זו היא שימת עין שאמרת לשום עינך עליו. דצר אחר, כי כמוך כפרעה, אס תקניטני אהרוג אותך ואת אדונך: (יט) אדני שאל את עבדיו - מתחלה צעלילה זאת עלינו, למה היה לך לשאול כל אלה, צמך היינו מצקסים או אחותנו אמה מצקש, ואף על פי כן וגאמר אל

(יח) ויגש אליו וגו', דבר באוני אדני - יכנסו דברי צאונך (צ"ר פ"ג ס"ו 1): ואל יחר אפך - מכאן אמה למד שדבר אליו קשות: כי כמוך כפרעה - חשוד אמה צעיני כמלך, זהו פשוטו. ומדרשו, סופך ללקות עליו צנרעת, כמו שלקה פרעה על ידי זקנתי שרה על לילה אחת שעכבה. דצר אחר, מה פרעה גוזר ואינו

מקורי רש"י

שם: כי כמוך כפרעה מה פרעה גוזר ואינו מקיים אף את גוזר ואינך מקיים מה פרעה להוט אחר הזכרים אף אתה כן מה פרעה מלך ואתה שני לו בארץ מצרים כך אבא מלך בארץ כנען ואני שני לו. ועי' מדרש (תנחומא ויגש פרק ה): כי כמוך כפרעה כשם שפרעה רבך אוהב נשים ומחמדן כך אתה ראית לבנימן שהוא יפה תואר ואתה מחמדו להיות לך. ד. עי' בראשית רבה שם (פרשה צג ס"ו 1): זו היא השמת עין נהפך הדבר שאמרת לסמיות עינים. ה. עי' שם: כי כמוך כפרעה, מה פרעה גוזר ואינו מקיים אף את גוזר ואינך מקיים, מה פרעה להוט אחר הזכרים אף אתה כן, מה פרעה מלך ואתה שני לו בארץ מצרים, כך אבא מלך בארץ כנען ואני שני לו, ואם שולף אני את חרבי ממך אני מתחיל, ובפרעה רבך אני מסיים.

א. עי' בראשית רבתי ויגש: ואל יחר אפך וגו'. אל תזוח דעתך עליך לאמר זה הדיוט מתוכח עמי שאני מלך ותכעוס עלי, שאני גדול כמותך, כי כמוך כפרעה, מה פרעה מלך ואתה שני לו, כך אבא מלך ואני שני לו. ועי' מדרש תנחומא (ויגש ס"ו ה): ויגש אליו יהודה, שנגש בתוכחות. בי אדוני, אל תעבור עלינו מדת הדין, ידבר נא עבדך דבר באוני אדוני, ראוי היה לומר לפני אדוני, אלא מלמד שהיה מדבר אחת קשה ואחת רכה. ב. עי' בראשית רבה (פרשה צג ס"ו 1): אמר רבי סימון בנימוסות שלנו כתיב (שמות כב) ואם אין לו ונמכר בגניבתו, וזה יש לו לשלם, ידבר נא עבדך, יכנסו דברי באונך, זקינתו של זה על ידי שמשכה פרעה לילה אחת לקה בנגעים הוא וכל ביתו, דכתיב (בראשית יב) וינגע ה' את פרעה, הוזהר שלא ילקה אותו האיש בצרעת. ג. עי'

אונקלוס

האית לכון אבא או אָחָא: (כ) וְאִמְרָנָא לְרַבּוּנִי אֵית לְנָא אַבָּא סָבָא וְכַר סַבְתִּין זְעִיר וְאַחֻוּהִי מִית וְאִישְׁתָּאָר הוּא בְלַחְדוּדְהִי לְאִימִיה וְאַבּוּהִי רַחִים לִיה: (כא) וְאִמְרַת לְעַבְדְּךָ אַחְתּוּהִי לְנָתִי וְאִשְׁוִי עֵינֵי עֵלוּהִי: (כב) וְאִמְרָנָא לְרַבּוּנִי לֹא יְכוּל עוּלִימָא לְמַשְׁבַּק יַת אַבּוּהִי וְאִם יִשְׁבּוּק יַת אַבּוּהִי וּמִית: (כג) וְאִמְרַת לְעַבְדְּךָ אִם לֹא יַחֻת אַחֻוּכּוֹן זְעִירָא עִמְכּוֹן לֹא תוֹסְפוֹן לְמַחְזִי אִפִּי: (כד) וְהָוָה כַּד סָלִיקָנָא לְנֹת עַבְדְּךָ אַבָּא וְחִינָא לִיה יַת פְּתֻגְמֵי רַבּוּנִי: (כה) וְאִמְרַת אַבּוּנָא תוּבּוּ זְבוּנוֹ" לְנָא זְעִיר עִיבּוּרָא: (כו) וְאִמְרָנָא לֹא נִיכּוּל לְמִיחַת אִם אֵית אַחֻוּנָא זְעִירָא עִמְנָא וְנַחֻת אַרִי לֹא נִיכּוּל לְמַחְזִי אִפִּי גְבָרָא וְאַחֻוּנָא זְעִירָא לִיתּוּהִי עִמְנָא: (כז) וְאִמְרַת אַבָּא לְנָא אַתּוֹן יַדְעַתּוֹן אַרִי תַרְיִן יְלִידַת לִי אַתְתִּי: (כח) וּנְפַק חַד מְלוּתִי וְאִמְרִית בְּרַם מִיקְטֵל קְטִיל וְלֹא חִזִּיתִיה עַד כְּעַן: (כט) וְתַדְבְּרוּן" אַף יַת דִּין מִן קְדָמִי וְיַעֲרַעֲנִי מוּתָא" וְתַחֲתוֹן יַת שִׁיבְתִי בְּכִישְׁתָּא לְשֹׁאֵל: (ל) וּכְעַן כְּמִיתִי לְנֹת עַבְדְּךָ אַבָּא וְעוּלִימָא לִיתּוּהִי עִמְנָא וְנִפְשִׁיהָ חֲבִיבָא לִיה כְּנִפְשִׁיהָ": יד. קנו. טו. לקחת בעל כרחו. טז. מלפני תארע לו מיתה. יז. חביב לו כנפשו.

הִישִׁי-לְכֶם אָב אוֹ-אָח: כ וְנֹאמֶר אֶל-אֲדֹנָי יֵשׁ-לָנוּ אָב זָקֵן וְיֶלֶד זְקֵנִים קָטָן וְאָחִיו מֵת וַיֹּתֵר הוּא לְבָדּוֹ לְאִמּוֹ וְאָבִיו אֶהְיֶה: כא וְהִיאמֶר אֶל-עַבְדְּךָ הוֹרְדֵהוּ אֵלַי וְאִשְׁימָה עֵינַי עָלָיו: כב וְנֹאמֶר אֶל-אֲדֹנָי לֹא-יֻכַל הַנַּעַר לַעֲזֹב אֶת-אָבִיו וְעֹזֵב אֶת-אָבִיו וּמֵת: כג וְהִיאמֶר אֶל-עַבְדְּךָ אִם-לֹא יֵרֵד אַחִיכֶם הַקָּטָן אִתְּכֶם לֹא תִסְפוּן לְרֹאוֹת פָּנָי: כד וַיְהִי כִּי עָלִינוּ אֶל-עַבְדְּךָ אָבִי וַנִּפְגַּד-לוֹ אֶת דְּבָרֵי אֲדֹנָי: כה וַיֹּאמֶר אָבִינוּ שָׁבוּ שְׁכֵרוּ-לָנוּ מֵעַט-אֲכָל: כו וְנֹאמֶר לֹא נוּכַל לָרֶדֶת אִם-יֵשׁ אַחִינוּ הַקָּטָן אִתָּנוּ וַיֵּרְדּוּ כִּי-לֹא נוּכַל לְרֹאוֹת פָּנָי הָאִישׁ וְאִחִינוּ הַקָּטָן אֵינְנוּ אִתָּנוּ: כז וַיֹּאמֶר עַבְדְּךָ אָבִי אֵלֵינוּ אַתֶּם יַדְעַתֶּם כִּי שָׁנִים יִלְדֶה-לִּי אִשְׁתִּי: כח וַיֵּצֵא הָאֶחָד מֵאִתִּי וַאֲמַר אֶךְ טָרַף טָרַף וְלֹא רִאִיתִיו עַד-הַנְּהָ: כט וְלִקְחַתֶּם גַּם-אֶת-זֶה מֵעַם פָּנָי וְקָרְהוּ אִסּוֹן וְהוֹרְדַתֶּם אֶת-שִׁיבְתִי בְּרַעַה שְׁאֵלָה: ל וְעַתָּה כְּבֹאִי אֶל-עַבְדְּךָ אָבִי וְהַנַּעַר אֵינְנוּ אִתָּנוּ וְנִפְשׁוּ קִשּׁוּרָה בְּנַפְשׁוֹ: שני

רש"י

זדוך, שהרי אמו זדוך ממה: (כט) וקרהו אסון - שהשטן מקטרג בשעת הסכנה: והורדתם את שיבתי וגו' - עכשיו כשהוא אללי אני מתנחם זו על אמו ועל אחיו, ואם ימות זה דומה עלי ששלשתן מתו: ציום אחד:ט

לדוני, לא כחדנו ממך דברי: (כ) ואחיו מת - מפני היראה היה מוליא דצר שקר מפיו. אמר, אם אומר לו שהוא קיים יאמר הציאוהו אללי: לבדו לאמו - מאותו האם אין לו עוד אח: (כב) ועזב את אביו ומת - אם יעזוב את אביו דואגים אנו שמא ימות

מקורי רש"י

מת. ח. ע"י ירושלמי (שבת פרק ב הלכה ו): אמר ר' אחאי בר יעקב כתיב וקרהו אסון בדרך. הא בבית לא. אלא מיכן שאין השטן מקטרג אלא בשעת הסכנה. ט. ע"י ילקוט שמעוני (תורה רמז קנא): ולקחתם גם את זה, א"ל, בתחילה כשהיה בנימין אצלי היתה דעתי מיושבת עלי. ועכשיו דומה לי כאלו ג' לקחתם ביום אחד ולמה יעקב דומה לנר שיש לו שלשה פיות כיון שככתה אחרונה כבו כולן.

ו. ע"י שם (סי' ח): אדוני שאל את עבדיו וגו', אמר לו מתחלה באת עלינו, בעלילה, כמה מדינות ירדו למצרים לשבר אוכל ולא שאלת אחד מהם. שמה בתך באנו ליקח או אתה סבור לישא את אחותנו, אף על פי כן לא כסינו ממך. ז. ע"י ילקוט שמעוני תורה (רמז קנא): ונאמר אל אדוני וגו' אפשר אדם כיהודה מדבר דבר שאינו ברור לו ואחיו מת. אלא כך אמר יהודה, אם אני אומר לו שהוא חי, הוא אומר לי הביאהו אלי כדרך שאמר על בנימין לפיכך אמר ואחיו

אונקלוס

(לא) ויהי כד יחזי ארי לית עולימא וימות ויחתון עבדך ית שיבת עבדך אבונא בְּדוּוּנָא לְשָׁאוּל: (לב) ארי עבדך מערב בעולימא מן אבא למימר אם לא איתנייה לותך ואהי חטי לאבא כל יומיא: (לג) וכען יתיב כען עבדך חלף עולימא עבדא לרבוני ועולימא יסק עם אחוהי: (לד) ארי אכדין אסק לנת אבא ועולימא ליתוהי עמי דלמא אחזי בבישתא דתשפח ית אבא: (א) ולא יכיל יוסף לאתחסנא לכל דקיימין עלוהי וקרא אפיקו כל אנש מעילוי ולא קם אנש עמיה כד אתידע יוסף לאחוהי: (ב) ויהב ית קליה בבכיתא ושמעו מצראי ושמע אנשי בית פרעה: (ג) ואמר יוסף לאחוהי אנא יוסף העד כען אבא קיים ולא יכילו אחוהי לאתבא תיה פתגם ארי איתבהילו מן קדמוהי: (ד) ואמר יוסף לאחוהי קריבו כען לותי וקריבו ית. עתה. א. המצריים. ב. אנשי. ג. דבר. ד. עתה.

לא וְהָיָה כִּרְאוֹתָיו כִּי־אֵין הַנְּעַר וּמָת וְהוֹרִידוּ עֲבָדָיךָ אֶת־שִׁיבַת עֲבָדָיךָ אֲבִינוּ בִּיגוֹן שְׁאֵלָה: לב כִּי עֲבָדָיךָ עָרַב אֶת־הַנְּעַר מֵעַם אָבִי לֵאמֹר אִם־לֹא אָבִיאֲנוּ אֵלֶיךָ וְחַטָּאתִי לְאָבִי כָּל־הַיָּמִים: לג וְעַתָּה יִשְׁבֶּנָּא עֲבָדָיךָ תַּחַת הַנְּעַר עֶבֶד לְאֲדֹנָי וְהַנְּעַר יַעַל עִם־אֲחָיו: לד כִּי־אֵיךְ אֶעֱלֶה אֶל־אָבִי וְהַנְּעַר אֵינְנוּ אִתִּי פֶּן אֶרְאֶה בְּרַע אֲשֶׁר יִמְצָא אֶת־אָבִי: מה א וְלֹא־יִכָּל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכָל הַנְּצַבִּים עָלָיו וַיִּקְרָא הוֹצִיאֵו כָּל־אִישׁ מֵעָלָיו וְלֹא־עָמַד אִישׁ אִתּוֹ בְּהִתְוַדַּע יוֹסֵף אֶל־אֲחָיו: ב וַיִּתֵּן אֶת־קִלּוֹ בְּכַיִּי וַיִּשְׁמְעוּ מִצְרַיִם וַיִּשְׁמַע בֵּית פְּרָעָה: ג וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אֲחָיו אֲנִי יוֹסֵף הָעוֹד אָבִי חַי וְלֹא־יָכֹלוּ אֲחָיו לַעֲנוֹת אֹתוֹ כִּי נִבְהָלוּ מִפְּנֵינוּ: ד וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אֲחָיו גִּשׁוּ־נָא אֵלַי וַיִּגָּשׁוּ

רש"י

לא היה יכול לסבול שיהיו מצרים נכזים עליו ושומעין שאליו מתצייסין זהודעו להם: (ב) וישמע בית פרעה - ציתו של פרעה, כלומר עצדיו וצני ציתו. ואין זה לשון צית ממש, אלא כמו צית ישְׁרָאֵל (שמות טו לב), צִית יְהוּדָה (מלכים א' יב כה), מיִשְׁנֵי־דָה צִלַּעֲזָ: (ג) נבהלו מפניו - מפני הצושה: (ד) גשו נא אלי - ראה אותם נסוגים לאחור, אמר עכשוו אחי נכלמים, קרא

(לא) והיה כראותו כי אין הנער ומת - אצו מצרתו: (לב) כי עבדך ערב את הנער - ואם תאמר, למה אני נכנס למגר יותר משאר אחי, הם כולם מצחוץ ואני נתקשרתי בקשר חזק להיות מנודה צני עולמות: (לג) ישב נא עבדך וגו' - לכל דבר אני מעולה ממנו, לגזורה ולמלחמה ולשמשי: מה (א) ולא יכל יוסף להתאפק לכל הנצבים -

מקורי רש"י

(סי' ה): ולא יכול יוסף להתאפק, אמר רבי שמואל בר נחמן, לסכנה גדולה ירד יוסף, שאם הרגוהו אחיו אין בריה בעולם מכירו. ולמה אמר הוציאו כל איש מעלי, אלא כך אמר יוסף בלבו, מוטב שאהרג ולא אבייש את אחי בפני המצרים. יג. עי' מדרש ילמדנו: ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו. כיון שראה יוסף שהסכימה דעתם להחריב את מצרים, אמר יוסף, מוטב שאתודע להם ואל יחריבו את מצרים וכו' א"ר יוחנן אוי לו לאדם מיום הדין, אוי לו מיום התוכחה, ומה יוסף כשאמר אני יוסף אחיכם, פרחו נשמתם ולא יכלו לענותו ונבהלו מפניו, כשיבא הב"ה לדין על אחת כמה וכמה. ילמדנו. אני יוסף אחיכם (שם, ד), כיון שראה יוסף שהיתה להם בושה גדולה, אמר להם, גשו נא אלי.

י. עי' שם: א"ל יוסף יהודה למה אתה דברך, והלא יש באחייך גדולים ממך. א"ל אף על פי כן כולם חוץ לזיקא הן עומדין ואני מעי קומטים עלי כחבל. א"ל למה, א"ל שאני ערב לו. א"ל אם בכסף אם בזהב אני נותן לך. א"ל לא בכסף ולא בזהב, אלא כך אמרתי לאבא, אהיה בנידוי בעולם הזה ובעולם הבא שנקרא ימים שנאמר אם לא אביאנו אליך וגו'. יא. עי' מדרש תנחומא (ויגש סי' ו): כי אדני. בנוהג שבעולם מי שלוקח עבד ומצא אותו גנב מחזירו, וזה שנמצא גנב אתה מבקש לקנותו לעבד, חשוד אתה בדברים רעים, אם לשמשך אתה מבקשו, אני יודע לשמש יותר ממנו, אם למלחמה אתה מבקשו, אני יודע להלחם יותר ממנו, ישב נא עבדך תחת הנער עבד לאדוני (בראשית מד לג). יב. עי' שם

אונקלוס

ואמר אנה יוסף אחוכון דזבינתון
 יתי למצרים: (ה) וכען לא תתנססון
 ולא תקף בעיניכון ארי זבינתון
 יתי הלכא ארי לקיימא שלחני יי
 לקדמיכון: (ו) ארי דגן תרתינ שנין
 כפנא בגו ארעא ועוד חמש שנין
 דלית זרועא¹ וחצדא: (ז) ושלחני
 יי קדמיכון לשואה לכון שארא
 בארעא ולקיימא לכון לשזבא רבא:
 (ח) וכען לא אתון שלחתון יתי
 הלכא אלהן מן קדם² יי ושוני
 לאבא לפרעה ולרבון לכל אנש
 ביתיה ושלטיט בכל ארעא דמצרים:
 (ט) אוחו וסקו לנת אבא ותימרון
 ליה כדנן אמר ברוך יוסף שוני יי
 לרבון לכל מצראי חות לותי לא
 תתעכב: (י) ותתיב בארעא דגושן
 ותחי קריב לי את ובגן ובני בגן
 וענן ותורן וכל דלן: (יא) ואזון
 יתן תמן ארי עוד חמש שנין כפנא
 דלמא תתמספן את ואנש ביתך
 וכל דלן: (יב) והא עיניכון חזין
 ועיני אחי בנימין ארי בלישנכון
 אנה ממלל עמכון: (יג) ותחווון
 לאבא ית כל יקרי במצרים וית
 ה. זריעה. ו. אלא מלפני. ז. בשפתכם אני
 מדבר עמכם.

ויאמר אני יוסף אחיכם אשר מכרתם אתי
 מצרימה: ה ועתה א אל־תעצבו ואל־יחר
 בעיניכם כי־מכרתם אתי הנה כי למחזה שלחני
 אלהים לפניכם: ו כי־זה שנתים הרעב בקרב
 הארץ ועוד חמש שנים אשר אין־חריש וקציר:
 ז וישלחני אלהים לפניכם לשום לכם שארית
 בארץ ולהחיות לכם לפליטה גדלה: שלישי
 ח ועתה לא־אתם שלחתם אתי הנה כי האלהים
 וישמיני לאב לפרעה ולאדון לכל־ביתו ומשל
 בכל־ארץ מצרים: ט מהרו ועלו אל־אבי
 ואמרתם אליו כה אמר בנך יוסף שמני אלהים
 לאדון לכל־מצרים רדה אלי אל־תעמד: י וישבת
 בארץ־גשן והיית קרוב אלי אתה ובניך ובני
 בנך וצאנך ובקרך וכל־אשר־לך: יא וכל־פלתי
 אתך שם כי־עוד חמש שנים רעב פן־תורש
 אתה וביתך וכל־אשר־לך: יב והנה עיניכם
 ראות ועיני אחי בנימין כי־פי המדבר אליכם:
 יג והגדתם לאבי את־כל־כבודי במצרים ואת

רש"י

ז (יב) : (יב) והנה עיניכם ראות - זכודי, ושאני
 אחיכם שאני מהול כנס. ועוד, כי פי המדבר
 אליכם זלשון הקדש¹: ועיני אחי בנימין - השוה
 חת כולם יחד, לומר שכסם שאין לי שנאה על
 בנימין אחי שהרי לא היה צמירתי, כך אין זלזי
 שנאה עליכם²:

להם זלשון רכה ותחנוני³ והראה להם שהוא
 מהול⁴: (ה) למחיה - להיות לכם למחיה: (ו) כי
 זה שנתים הרעב - עזרו משני הרעב: (ח) לאב -
 לחצר ולפטרוני⁵: (ט) ועלו אל אבי - ארץ ישראל -
 גזרה מכל הארצות (קידושין סט ע"ב): (יא) פן תורש -
 דלמא תתמסכן (ט"ב). לשון מוריש ומעשיר (שמואל א'

מקורי רש"י

הנה עיניכם ראות ועיני אחי בנימין כי פי, בלשון הקודש אני מדבר,
 ולא היו מאמינים בו עד שפרע את עצמו והראה להם חותם ברית.
 יח. עי' מגילה (טז ע"ב): והנה עיניכם ראות ועיני אחי בנימין. אמר
 רבי אלעזר, אמר להם, כשם שאין בלבי על בנימין אחי שלא היה
 במכירתו, כך אין בלבי עליכם, כי פי המדבר אליכם, כפי כן לבי.

יד. מדרש תנחומא (ויגש סי' ה): כיון שראה יוסף שהיתה להם
 בושה גדולה, אמר להן גשו נא אלי ויגשו. טו. עי' בראשית רבה
 (פרשה צג סי' י): גשו נא אלי ויגשו, הראה להם את המילה.
 טז. עי' שם: וישמיני לאב לפרעה לפטרון בסיליון לאדון לרבון
 מושל לשליט. יז. מדרש תנחומא (ויגש סי' ה): אמר להם יוסף,

אונקלוס

כָּל־דִּי חַוִּיתוֹן וְתַחֲוֹן וְתַחֲוֹן
 ית אבא הלכא: (יד) ונפל על
 צוארא דבנימין אחוהי ובכא ובנימן
 בכא על צואריה: (טו) ונשק לכל
 אחוהי ובכא עליהון ובתר פן
 מלילו אחוהי עמיה: (טז) וקלא
 אשתמע בית פרעה למימר אתו
 אחי יוסף ושפר בעיני פרעה ובעיני
 עבדוהי: (יז) ואמר פרעה ליוסף
 אימר לאתך דא עיבידו טעינו
 ית בעירכון ואזילו אוכלו לארעא
 דכנען: (יח) ודברו ית אבוכון וית
 אנש" בתיכון ואיתו לותי ואתן לכון
 ית טוב ארעא דמצרים ותיכלון ית
 טובא דארעא: (יט) ואת מפקד דא
 עיבידו סבו לכון מארעא דמצרים
 עגלן לטפלוכון ולנשיכון ותיטלון
 ית אבוכון ותיתון: (כ) ועינכון לא
 תחוס על מניכון ארי טוב כל ארעא
 דמצרים דילכון הוא: (כא) ועבדו
 כן בני ישראל ויהב להון יוסף
 עגלן על מימרא דפרעה ויהב להון
 זודין לאורחא: (כב) לכולהון יהב
 לגבר אצטלון דלבושין ולבנימן
 יהב תלת מאה סלעין דכסף וחמשא
 אצטלון דלבושין: (כג) ולאבוהי
 שלח כדא עסרא חמרין טעונין
 ח. אנשי.

כָּל־אֲשֶׁר רְאִיתֶם וּמְהֵרָתֶם וְהוֹרְדֶתֶם אֶת־אָבִי
 הנה: יד ויפל על צוארי בנימן אחיו ויבך ובנימן
 בכה על צואריו: טו וינשק לכל אחיו ויבך עליהם
 ואחרי כן דברו אחיו אתו: טז והקל נשמע בית
 פרעה לאמר באו אחי יוסף וייטב בעיני פרעה
 ובעיני עבדיו: יז ויאמר פרעה אל יוסף אמר
 אל אחיך זאת עשו טענו את בעיךם ולכו באו
 ארצה כנען: יח וקחו את אביכם ואת בתיכם
 וכוּאו אלי ואתנה לכם את טוב ארץ מצרים
 ואכלו את חלב הארץ: יט ואתה צויתה זאת
 עשו קחו לכם מארץ מצרים עגלות לטפכם
 ולנשיכם ונשאתם את אביכם ובאתם: כ ועינכם
 אל תחם על כליכם כי טוב כל ארץ מצרים
 לכם הוא: כא ויעשו כן בני ישראל ויתן להם
 יוסף עגלות על פי פרעה ויתן להם צדה לדרך:
 כב לכלם נתן לאיש חלפות שמלת ולבנימן נתן
 שלש מאות כסף וחמש חלפת שמלת:
 כג ולאביו שלח כזאת עשרה חמרים נשאים

רש"י

כמו צצית פרעה, וזהו לשון צית ממש: (יז) טענו
 את בעירכם - תצוה: (יח) את טוב ארץ
 מצרים - ארץ גושן. ניצח ואינו יודע מה ניצח,
 סופה לעשותה כמנולה שאין צה דגיס"א: חלב
 הארץ - כל חלב לשון מיטב הוא: (יט) ואתה
 צויתה - מפי לומר להם: זאת עשו - כך
 אמור להם, שזרשומי הוא: (כג) שלח כזאת -
 כחשזון הזה. ומהו החשזון עשרה חמורים וגו':

(יד) ויפל על צוארי בנימן אחיו ויבך - על שני
 מקדשות שעמידין להיות בחלקו של בנימן וסופן
 ליחרצ"ו: ובנימן בכה על צואריו - על משכן
 שילה שעמיד להיות בחלקו של יוסף וסופו ליחרצ"ו:
 (טו) וינשק - הוסיף צניקה, מנשק והולך, דיצי"ש"ר
 זלע"ז: ואחרי כן - מאחר שראוהו זוכה ולבו
 שלם עמהם: דברו אחיו אתו - שמתחלה היו
 צושים ממנו: (טז) והקול נשמע בית פרעה -

מקורי רש"י

צואריו, ראה שמשכן שילה עתיד להעשות בחלקו של יוסף ועתיד
 ליחרב. כא. ועי' ברכות ט ע"ב: וינצלו את מצרים אמר רבי אמי
 מלמד שעשאוה כמצודה שאין בה דגן וריש לקיש אמר עשאוה
 כמצולה שאין בה דגים.

יט. עי' מדרש (ב"ר פרשה צג ס"י): ויפול על צוארי בנימן אחיו
 ויבך, וכי שני צוארים היו לו לבנימן, אלא אמר רבי אלעזר בן
 פדת, יוסף ראה ברוח הקודש ששני בית המקדשות עתידין ליבנות
 בחלקו של בנימן ועתידין ליחרב. כ. עי' שם: ובנימן בכה על

אונקלוס

מִטּוֹב מִצָּרִים וְעָשָׂר אֶתְנַת נְשָׂאת בָּר וְלַחֵם
 וּמְזֹון לְאָבִיו לְדָרְךְ: כד וַיִּשְׁלַח אֶת־אֲחִיו וַיֵּלְכוּ
 וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֶל־תִּרְגְּזוּ בְּדַרְךְ: כה וַיַּעֲלוּ מִמִּצְרַיִם
 וַיָּבֹאוּ אֶרֶץ כְּנָעַן אֶל־יַעֲקֹב אָבִיהֶם: כו וַיִּגְדּוּ לוֹ
 לֵאמֹר עוֹד יוֹסֵף חַי וְכִי־הוּא מִשָּׁל בְּכָל־אֶרֶץ
 מִצְרַיִם וַיַּפֵּג לָבֹו כִּי לֹא־הָאֱמִין לָהֶם: כז וַיִּדְבְּרוּ
 אֵלָיו אֵת כָּל־דְּבָרֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר דִּבֶּר אֲלֵהֶם
 וַיֵּרָא אֶת־הַעֲגָלוֹת אֲשֶׁר־שָׁלַח יוֹסֵף לְשֵׂאת אֹתוֹ
 וְתַחֲוֵי רוּחַ יַעֲקֹב אָבִיהֶם: רביעי כח וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל
 רַב עוֹד־יוֹסֵף בְּנֵי חַי אֵלֶיכָה וְאֶרְאֶנּוּ בְּטָרָם
 אָמוֹת: מו א וַיִּסַּע יִשְׂרָאֵל וְכָל־אֲשֶׁר־ לוֹ וַיָּבֹאוּ

מטוב דמצרים ועשר אתננת נשאת בר ולחם
 עבור ולחם וזנדין לאבוהי לאורחא:
 (כד) ושלח ית אחוהי ואזלו
 ואמר להון לא תתנצונוט באורחא:
 (כה) וסליקו ממצרים ואתו
 לארעא דכנען לות יעקב אבוהון:
 (כו) ותויאו ליה למימר עד כען יוסף
 קים וארי הוא שליט בכל ארעא
 דמצרים והו מליא פיגן על לביה
 ארי לא הימין להון: (כז) ומלילו
 עמיה ית כל פתגמי יוסף די מליל
 עמהון וחיזא ית עגלתא דשלח יוסף
 למיטל יתיה ושרת רוח קודשא עלי
 יעקב אבוהון: (כח) ואמר ישראל
 סגי לי חדנא עד כען יוסף ברי
 קיים איזיל ואחזיניה עד לא אמות:
 (א) ונטל ישראל וכל דליה ואתא

ט. תריבו. י. המילים. יא. ושרתה רוח הקודש על. יב. מספיקה לי השמחה לי עד עתה.

רש"י

ויפג לבו - נחלף לבו והלך מלהאמין, לא היה לבו
 פונה אל הדברים. לשון מפגיג טעמן זלשון משנה
 (צ"ה יד ע"א), וכמו מאין הפגות (א"כ ג מט), וריחו לא נמר
 (ירמיה מח יא) מתרגמינן וריחיה לא פג: (כז) את כ"ב
 דברי יוסף - סימן מסר להם צמה היה עוסק
 כשפירש ממנו, צפרשת עגלה ערופה, זהו שנאמר וירא
 את העגלות אשר שלח יוסף, ולא נאמר אשר שלח
 פרעה: ותחי רוח יעקב - שרתה עליו שכינה
 שפירשה ממנו: (כח) רב עוד - רצ לי עוד שמחה
 ומדוע הואיל ועוד יוסף בני חי:

מטוב מצרים - מנינו צגמרא (מגילה טו ע"ב) ששלח לו
 יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנו. ומדרש אגדה, גריסין
 של פול (צ"ר פ"ד ס"ג) בר ורחם - כתרוממו: ומזון -
 ליפתן: (כד) אל תרגזו בדרך - אל תתעסקו צדצר
 הלכה, שלא תרגז עליכם הדרך. דבר אחר, אל תפסיעו
 פסיעה גסה, והכנסו צחמה לעיר. ולפי פשוטו של
 מקרא, יש לומר לפי שהיו נכלמים היה דואג שמא
 יריצו צדך על דבר מכירתו, להתוכח זה עם זה ולומר
 על ידך נמכר, אתה ספרת לשון הרע עליו וגרמת לנו
 לשנאתו: (כו) וכי הוא מושל - ואשר הוא מושל:

מקורי רש"י

שכיזבו לאביהן בתחלה האמין להם שנאמר (בראשית לו) ויקחו
 את כתונת יוסף וישחטו שעיר עזים וכתוב (שם) ויכירה ויאמר
 כתונת בני אבל באחרונה אע"פ שדברו אמת לפניו לא האמין
 להם שנאמר (שם מה) (ויפג לבו כי לא האמין להם)) ויגידו
 לו לאמר עוד יוסף חי ולא האמין להם. כד. ע"י ילקוט
 שמעוני תורה (רמז קנב) א"ל יוסף, אם יאמין לכם מוטב, ואם
 לאו אתם אומרים לו בשעה שפרשתי ממנו בפרשה של עגלה
 ערופה הייתי עוסק. הדא הוא דכתיב וירא את העגלות אשר שלח
 יוסף. כה. ע"י אבות דרבי נתן (פרק ל): רוח הקודש
 שנסתלקה מיעקב אבינו שרתה עליו באותה שעה, שנא' ותחי רוח
 יעקב אביהם. וע"י מדרש (תנחומא וישב פרק ב): וירדו אחי יוסף
 עשרה לשבור בר ממצרים ומצאו יוסף חי והתירו את החרם ושמע
 יעקב שהוא חי וכתוב בו ותחי רוח יעקב אביהם וכי מתה היתה
 אלא שחיתה מן החרם ושרתה בו רוח הקודש שנסתלקה הימנו.

כב. ע"י תענית (י ע"ב): אל תרגזו בדרך, אמר רבי אלעזר,
 אמר להם יוסף לאחיו, אל תתעסקו בדבר הלכה שמא תרגזו
 עליכם הדרך. איני, והאמר רבי אלעאי בר ברכיה, שני תלמידי
 חכמים שמהלכים בדרך ואין ביניהן דברי תורה ראויין לישרף,
 שנאמר ויהי המה הלכים הלוך ודבר, והנה רכב אש וסוסי אש
 ויפרדו בין שניהם. טעמא דאיכא דיבור, הא ליכא דיבור ראויין
 לישרף, לא קשיא, הא למיגרס הא לעיוני. במתניתא תנא, אל
 תפסיעו פסיעה גסה והכניסו חמה לעיר, אל תפסיעו פסיעה גסה.
 דאמר מר פסיעה גסה נוטלת אחד מחמש מאות ממאור עיניו
 של אדם והכניסו חמה לעיר כדרכ יהודה אמר רב. דאמר רב
 יהודה אמר רב, לעולם יצא אדם בכי טוב ויכנס בכי טוב,
 שנאמר הבקר אור והאנשים שלחו. כג. ע"י אבות דרבי נתן
 (פרק שלשים משנה ד): ר' שמעון אומר כך עונש של בדאי
 שאפי' דובר אמת אין שומעין לו שכן מצינו בבניו של יעקב

אונקלוס

לְבָאָר שֶׁבַע וַיִּזְבַּח דְּבַחִין דְּבַחִין לְאֱלֹהָא דְאַבוּהֵי יַצְחָק: (ב) וְאָמַר יִי לְיִשְׂרָאֵל בְּחַזְוֹא דְלִילִיא וְאָמַר יַעֲקֹב יַעֲקֹב וְאָמַר הָא אָנָּא: (ג) וְאָמַר אָנָּא אֵל אֱלֹהָא דְאַבוּךְ לָא תִדְחַל מְלִמְיַתָּת לְמַצְרַיִם אַרְי לְעַם סְגִי אֲשׁוּיְנָךְ תַּמָּן: (ד) אָנָּא אֵיחֻת עִמָּךְ לְמַצְרַיִם וְאָנָּא אֲסִיקִינָךְ אַף אֲסַקָּא וְיוֹסֵף יִשׁוּי יְדוּהֵי עַל עֵינֶךָ: (ה) וְקָם יַעֲקֹב מִבְּאֵרָא דְשֶׁבַע וַנְטִלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל יַת יַעֲקֹב אֲבוּהוֹן וַיַּת טַפְלֵהוֹן וַיַּת נְשִׂיהוֹן בְּעַגְלָתָא דִּי שְׁלַח פְּרָעָה לְמִיטַל יַתִּיהָ: (ו) וַדְּבָרוּ יַת גִּיתִיהוֹן וַיַּת קַנְיִינֵיהוֹן דִּי קִנּוּ בְּאַרְעָא דְכַנְעַן וְאַתּוּ לְמַצְרַיִם יַעֲקֹב וְכָל בְּנוֹהֵי עַמִּיהָ: (ז) בְּנוֹהֵי וּבְנֵי בְנוֹהֵי עַמִּיהָ בְּנִתִּיהָ וּבְנֵת בְּנוֹהֵי וְכָל זַרְעִיהָ אִיתִי עַמִּיהָ לְמַצְרַיִם: (ח) וְאַלִּין שְׁמֵהֶת

בְּאֵרָה שֶׁבַע וַיִּזְבַּח זְבָחִים לְאֱלֹהֵי אָבִיו יַצְחָק: ב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים א לְיִשְׂרָאֵל בְּמֵרָאת הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב א יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הַנְּנִי: ג וַיֹּאמֶר אָנֹכִי הָאֵל אֱלֹהֵי אָבִיךָ אֶל־תִּירָא מִרְדֵּה מִצְרַיִמָּה כִּי־לִנְוִי גְדוֹל אֲשִׁימְךָ שָׁם: ד אָנֹכִי אֲרַד עִמָּךְ מִצְרַיִמָּה וְאָנֹכִי אֲעִלְךָ גַּם־עִלָּה וְיוֹסֵף יִשְׁתֵּי יָדוֹ עַל־עֵינֶיךָ: ה וַיָּקָם יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיִּשְׁאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־יַעֲקֹב אָבִיהֶם וְאֶת־טַפָּם וְאֶת־נְשִׂיהֶם בְּעַגְלֹת אֲשֶׁר־שָׁלַח פְּרָעָה לָשֵׂאת אֹתוֹ: ו וַיִּקְחוּ אֶת־מִקְנֵיהֶם וְאֶת־רְכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ מִצְרַיִמָּה יַעֲקֹב וְכָל־זָרְעוֹ אֹתוֹ: ז בָּנָיו וּבְנֵי בָנָיו אֹתוֹ בְּנֹתָיו וּבְנֹת בָּנָיו וְכָל־זָרְעוֹ הֵבִיא אִתּוֹ מִצְרַיִמָּה: ח חֲמִישִׁי ח וְאֵלֶּה שְׁמוֹת

רש"י

נקצר בארץ: (ו) אשר רכשו בארץ כנען - כל מה שרכש צפדין ארס נתן הכל לעשו צצזל חלקו צמערת המכפלה, אמר, נכסי חוזה לארץ אינן כדאי לי, וזהו אֲשֶׁר פָּרִימִי לִי (להלן כ ט), העמיד לו צבורין של זהב וכסף כמין כרי ואמר לו טול את אלולי: (ז) ובנות בניו - קרחת צת אשר ויוכצד צת לוי:

מו (א) בארה שבע - כמו לצאר שצט. ה"א צסוף מיצה צמקוס למ"ד צתחלמה (יבמות יג ע"ב): לאֱלֹהֵי אָבִיו יַצְחָק - מייצ אדם צצכוד אציו יומר מצצכוד זקנו, לפיכך תלה צצחק ולא צצצרהס"י: (ב) יעקב יעקב - לשון חצה"י: (ג) אֵל תִּירָא מרדה מצרימה - לפי שהיה מנר על שמוקק לצאת לחוזה לארץ: (ד) וְאָנֹכִי אֲעִלְךָ - הצטיחו להיות

מקורי רש"י

וכו ע"א): ויעקב אמר וקברתני בקבורתם ונשמתי נפקא ברשותא אחרא אמר ר' יהודה שאני יעקב דשכינתא הות אחידת ביה ואתדבקת ביה הדא הוא דכתיב (בראשית מו) אנכי ארד עמך מצרימה לדיירא עמך בגלותא ואנכי אעלך גם עלה לאודווגא בי נשמתך ולא תקברא גופך בקברי אבהתך. תרגום: ויעקב אמר "וקברתני בקבורתם", ונשמתי יצאה ברשות אחרת. אמר רבי יהודה, שונה יעקב, שהשכינה היתה אחוזה בו ודבוקה בו. זהו שנאמר "אנכי ארד עמך מצרימה", לדור עמך בגלות, "ואנכי אעלך גם עלה", לזווג בי את נשמתך ולקבור את גופך בקברי אבותיך. ל. ע"י מדרש תנחומא (וישלה סי' יא): אמר ר' הונא הכהן ב"ר אבין, כשבקש יעקב לבא לארץ ישראל מה כתיב, וינהג את כל מקנהו (בראשית לא יח), וכשבקש לירד למצרים מה כתיב ויקחו את מקניהם ואת כל רכושם אשר רכשו בארץ כנען (שם מו ו), ומה שהביא מארס נהרים היכן הם, אלא מכאן אתה למד שמכרן ונתנן לעשו, ותאמר שחסר דבר, אלא מלא הקדוש ברוך הוא חסרונו

כו. ע"י בראשית רבה (פרשה צד סי' ה): ויזבח זבחים לאלהי אביו יצחק אמר רבי יהושע בן לוי חזרתי על כל בעלי אגדה שבדרום שיאמרו לי פסוק זה ולא אמרו לי, עד שעמדתי עם יהודה בן פדייה בן אחותו של בן הקפר ואמר לי הרב והתלמיד שהיו מהלכין בדרך בתחלה שואלים בשלום התלמיד ואח"כ שואלים בשלום הרב. א"ר הונא כד אתא רבי יהושע בן לוי לטבריה, שאליה לרבי יוחנן ולריש לקיש. רבי יוחנן אמר שחייב אדם בכבוד אביו יותר מכבוד זקינו. כז. ע"י במדבר רבה (פרשה יד סי' כ): מלמד שעל כל קריאה וקריאה היה אומר הנני, משה משה, אברהם אברהם, יעקב יעקב, שמואל שמואל, לשון חבה ולשון זירוח. כח. ע"י פרקי דרבי אליעזר (פרק לח): שמע יעקב על יוסף שהוא חי, והיה מהרהר בלבו ואומר, איך אעזוב ארץ אבותי וארץ מולדתי ואת ארץ ששכינתו של הקדוש ברוך הוא בקרבה, ואלך אל ארץ טמאה לתוך העבדים בני חם בארץ שאין יראת שמים ביניהם, אמ' לו הב"ה יעקב אל תירא מרדה מצרימה אנכי ארד עמך. כט. ע"י זוהר (ויחי

אונקלוס

בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרִימָה יַעֲקֹב וּבָנָיו בְּכֹר
 יַעֲקֹב רְאוּבֵן: ט וּבְנֵי רְאוּבֵן חֲנוּךְ וּפְלוּא וְחֶצְרוֹן
 וְכַרְמִי: י וּבְנֵי שִׁמְעוֹן יְמוּאֵל וַיְמִין וְאֶהֱד וַיְכִין
 וְצַחֵר וְשָׂאוּל בֶּן־הַכְּנַעֲנִית: יא וּבְנֵי לֵוִי גֵרְשׁוֹן
 קָהָת וּמְרָרִי: יב וּבְנֵי יְהוּדָה עֵר וְאוּנָן וְשִׁלָּה וּפְרִץ
 וּזְרַח וַיְמַת עֵר וְאוּנָן בְּאֶרֶץ כְּנַעַן וַיְהִיו בְּנֵי־פְרִץ
 חֶצְרוֹן וְחַמּוּל: יג וּבְנֵי יִשְׁשַׁכָּר תּוֹלַע וּפְוֵה וַיֹּזֵב
 וְשַׁמְרוֹן: יד וּבְנֵי זְבֻלֹן סֶרֶד וְאַלּוֹן וַיְחַלְאֵל:
 טו אֵלֶּה אֵלֶּה בְּנֵי לֵאָה אֲשֶׁר יָלְדָה לְיַעֲקֹב בְּפָדֵן אֲדָם
 וְאֵת דִּינָה בְתוּ כָל־נַפְשׁ בָּנָיו וּבְנוֹתָיו שְׁלֹשִׁים
 וְשִׁלְשׁ: טז וּבְנֵי גֵד צְפִיּוֹן וְחַגִּי שׁוּנִי וְאַצְבֵּן עָרִי
 וְאַרְוֵדִי וְאַרְאֵלִי: יז וּבְנֵי אֲשֶׁר יִמְנָה וַיִּשׁוּה וַיִּשְׁוִי
 וּבְרִיעָה וְשָׂרַח אַחֲתָם וּבְנֵי בְרִיעָה חֶבֶר
 וּמְלִבְיָאֵל: יח אֵלֶּה בְּנֵי זֵלְפָה אֲשֶׁר־נָתַן לָבֵן לְלֵאָה
 בְּתוּ וַתֵּלֶד אֶת־אֵלֶּה לְיַעֲקֹב שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה נַפְשׁ:
 יט בְּנֵי רַחֵל אִשְׁתׁ יַעֲקֹב יוֹסֵף וּבְנִימֵן: כ וַיִּוֹלַד

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דְּעָאלוּ לְמִצְרַיִם יַעֲקֹב
 וּבְנוֹהֵי בּוֹכְרִיָה דְיַעֲקֹב רְאוּבֵן:
 (ט) וּבְנֵי רְאוּבֵן חֲנוּךְ וּפְלוּא וְחֶצְרוֹן
 וְכַרְמִי: (י) וּבְנֵי שִׁמְעוֹן יְמוּאֵל
 וַיְמִין וְאֶהֱד וַיְכִין וְצַחֵר וְשָׂאוּל בְּר
 כְּנַעֲנִיתָא: (יא) וּבְנֵי לֵוִי גֵרְשׁוֹן קָהָת
 וּמְרָרִי: (יב) וּבְנֵי יְהוּדָה עֵר וְאוּנָן
 וְשִׁלָּה וּפְרִץ וּזְרַח וַיְמַת עֵר וְאוּנָן
 בְּאֶרֶצָא דְכְנַעַן וַהֲווּ בְנֵי פְרִץ חֶצְרוֹן
 וְחַמּוּל: (יג) וּבְנֵי יִשְׁשַׁכָּר תּוֹלַע
 וּפְוֵה וַיֹּזֵב וְשַׁמְרוֹן: (יד) וּבְנֵי זְבֻלֹן
 סֶרֶד וְאַלּוֹן וַיְחַלְאֵל: (טו) אֵלֶּיךָ בְּנֵי
 לֵאָה דִּילִידַת לְיַעֲקֹב בְּפָדֵן אֲדָם
 וַיְהִי דִינָה בְרַתְיָה כָּל נַפְשׁ בְּנוֹהֵי
 וּבְנִתְיָה תְּלִתִין וַתֵּלֶת: (טז) וּבְנֵי
 גֵד צְפִיּוֹן וְחַגִּי שׁוּנִי וְאַצְבֵּן עָרִי
 וְאַרְוֵדִי וְאַרְאֵלִי: (יז) וּבְנֵי אֲשֶׁר
 יִמְנָה וַיִּשׁוּה וַיִּשְׁוִי וּבְרִיעָה וְשָׂרַח
 אַחֲתָהוֹן וּבְנֵי בְרִיעָה חֶבֶר וּמְלִבְיָאֵל:
 (יח) אֵלֶּיךָ בְּנֵי זֵלְפָה דִּיהִב לָבֵן לְלֵאָה
 בְּרַתְיָה וַיִּלִּידַת יֵת אֵלֶּיךָ לְיַעֲקֹב שֵׁשׁ
 עֶשְׂרֵה נַפְשׁוֹ: (יט) בְּנֵי רַחֵל אִתְת
 יַעֲקֹב יוֹסֵף וּבְנִימֵן: (כ) וַאֲתִילִידוּ

רש"י

זיעקב, ללמדך אשה מזרעת תחלה יולדת זכר, איש
 מזרע תחלה יולדת נקבה^ל: ש"ש ש"ש -
 וזפרטן אי אמה מולא חלא ל"ב, חלא זו יוכד שנולדה
 זין החומות כניסתן לעיר, שנאמר (במדבר טו עט) חָשַׁר
 יִלְדָה אִתָּה לְלוֹי צְמֹרִים, לידתה צמורים ואין הורחה
 צמורים^ל: (יט) בני רחל אשת יעקב - וכולן לא

(ח) הבאים מצרימה - על שם השעה קורא להם
 הכתוב צאים. ואין לתמוה על אשר לא כתב אשר צאו:
 (י) בן הכנענית - בן דינה שנזעלה לכנעני (בר פ"פ
 ס' י"ב), כשהרגו את שכם לא הייתה דינה רוצה ללאת,
 עד שנזעזע לה שמעון שיסאנה^ל: (טו) אלה בני ראה
 ואת דינה בתו - הזכרים תלה בללה והנקבות תלה

מקורי רש"י

היו אומרים אשה מזרעת תחילה יולדת זכר איש מזרע תחלה
 יולדת נקבה ולא פירשו חכמים את הדבר, עד שבא רבי צדוק
 ופירשו, אלה בני לאה אשר ילדה ליעקב בפרץ ארם, ואת דינה בתו,
 תלה הזכרים בנקבות ונקבות בזכרים. לג. ע"י בראשית רבה
 (פרשה צד ס' ט): כל הנפש הבאה וגו' ובני יוסף אשר יולד לו וגו'
 רבי לוי בשם רבי שמואל בר נחמן ראת מימך אדם נותן לחבירו
 ששים וששה כוסות וחוזר ונותן לו אף שלשה והוא מונה אותם
 שבעים, אלא זו יוכבד שהשלימה מנין של ישראל במצרים. רבי לוי
 בשם רבי שמואל בר נחמן אמר יוכבד עבורה בארץ כנען, ולידתה
 בארץ מצרים.

והחזיר לו מיד הכל, שנאמר ויבא יעקב שלם. לא. בראשית רבה
 (פרשה פ ס' י"א): ויקח את דינה, ר' יודן אמר, גוררין בה ויוצאין.
 א"ר הונא, הנבעלת לערל קשה לפרוש. א"ר הונא, אמרה ואני אנה
 הולך את חרפתי, עד שנשבע לה שמעון שהוא נוטלה. הה"ד
 (בראשית מו) ושאוּל בן הכנענית, בן דינה שנבעלה לכנעני, ר'
 יהודה ור' נחמיה ורבנן. ר' יהודה אמר, שעשה כמעשה כנענים, ר'
 נחמיה אמר שנבעלה מחוי שהוא בכלל כנענים, ורבנן אמרין נטלה
 שמעון וקברה בארץ כנען. לב. ע"י נדה (לא ע"א): אמר רבי יצחק
 אמר רבי אמי אשה מזרעת תחילה יולדת זכר, איש מזרע תחילה
 יולדת נקבה. שנאמר אשה כי תזרע וילדה זכר. תנו רבנן בראשונה

אונקלוס

לְיוֹסֵף בְּאֶרְעָא דְמִצְרַיִם דִּילִידַת לִיה
 אֶסְנַת בַּת פּוֹטִיפְרַע רַבָּא דְאֹן
 יַת מְנַשֶּׁה וַיַּת אֶפְרַיִם: (כא) וּבְנֵי
 בְנִימִן בְּלַע וּבְכֹר וְאַשְׁבֵּל גְּרָא
 וְנַעֲמָן אַחֵי וְרֹאשׁ מְפִים וְחָפִים
 וְאַרְדֵּי: (כב) אֵלִין בְּנֵי רַחֵל דְּאִיתִילִידוּ
 לְיַעֲקֹב כֹּל נִפְשָׁתָא אַרְבַּעַת עָשָׂר:
 (כג) וּבְנֵי דִן חֲשִׁים: (כד) וּבְנֵי
 נַפְתָּלִי יַחְצָאֵל וְגוֹנִי וַיִּצָּר וְשִׁלֵּם:
 (כה) אֵלִין בְּנֵי בְלָהָה דִּיהִב לָבָן
 לְרַחֵל בְּרַתִּיהָ וַיִּלְדַּת יַת אֵלִין
 לְיַעֲקֹב כֹּל נִפְשָׁתָא שְׁבַע: (כו) כֹּל
 נִפְשָׁתָא דְעָלָא לְיַעֲקֹב לְמִצְרַיִם נִפְקִי
 יְרֵפִיָּה בֵּר מְנַשֵּׁי בְנֵי יַעֲקֹב כֹּל
 נִפְשָׁתָא שְׁתִּין וְשִׁית: (כז) וּבְנֵי יוֹסֵף
 דְּאִיתִילִידוּ לִיה בְּמִצְרַיִם נִפְשָׁתָא
 תְּרִיִּין כֹּל נִפְשָׁתָא לְבֵית יַעֲקֹב
 דְעָלָא לְמִצְרַיִם שְׁבַעִין: (כח) וַיַּת
 יְהוּדָה שְׁלַח קְדָמוּהִי לְנֹת יוֹסֵף
 לְפָנָאָהּ קְדָמוּהִי לְגִשְׁן וְאִתּוּ לְאַרְעָא
 דְגִשְׁן: (כט) וַיִּסְקֵי יוֹסֵף רְתִיכוּהִי
 וַיִּסְלִק לְקַדְמוֹת יִשְׂרָאֵל אֲבוּהִי לְגִשְׁן
 א. שר. ב. לפנות (מקום).

לְיוֹסֵף בְּאֶרְץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר יִלְדָהּ לוֹ אֶסְנַת בַּת־
 פּוֹטִי פְרַע כֹּהֵן אֵן אֶת־מְנַשֶּׁה וְאֶת־אֶפְרַיִם:
 כא וּבְנֵי בְנִימִן בְּלַע וּבְכֹר וְאַשְׁבֵּל גְּרָא וְנַעֲמָן אַחֵי
 וְרֹאשׁ מְפִים וְחָפִים וְאַרְדֵּי: כב אֵלֶּה בְנֵי רַחֵל
 אֲשֶׁר יָלַד לְיַעֲקֹב כָּל־נַפְשׁ אַרְבַּעַת עָשָׂר: כג וּבְנֵי־
 דִן חֲשִׁים: כד וּבְנֵי נַפְתָּלִי יַחְצָאֵל וְגוֹנִי וַיִּצָּר
 וְשִׁלֵּם: כה אֵלֶּה בְנֵי בְלָהָה אֲשֶׁר־נָתַן לָבָן לְרַחֵל
 בָּתּוֹ וַתֵּלֶד אֶת־אֵלֶּה לְיַעֲקֹב כָּל־נַפְשׁ שְׁבַעִה:
 כו כָּל־הַנַּפְשׁ הַבָּאָה לְיַעֲקֹב מִצְרַיִמָּה יִצְאִי יִרְכּוּ
 מִלְּבַד גִּשְׁי בְנֵי־יַעֲקֹב כָּל־נַפְשׁ שְׁשִׁים וָשֵׁשׁ:
 כז וּבְנֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר־יָלַדְלוּ בְּמִצְרַיִם נַפְשׁ שְׁנַיִם
 כָּל־הַנַּפְשׁ לְבֵית־יַעֲקֹב הַבָּאָה מִצְרַיִמָּה שְׁבַעִים:
 ס שְׁשִׁי כח וְאֶת־יְהוּדָה שְׁלַח לְפָנָיו אֶל־יוֹסֵף
 לְהוֹרֹת לְפָנָיו גִּשְׁנָה וַיָּבֹאוּ אֶרְצָה גִּשְׁן: כט וַיֵּאָסֶר
 יוֹסֵף מִרַבְּבָתּוֹ וַיַּעַל לְקִרְיַת־יִשְׂרָאֵל אָבִיו גִּשְׁנָה

רש"י

תאומות נולדו עם השבטים^{לה}, כריכים אנו לומר שמתו
 לפני ירידתן למצרים, שהרי לא נמנו כאן. מנאמי
 בויקרא רצה (פ"ד ס"ו¹), עשו שש נפשות היו לו והכחוב
 קורא אותן נפשות צימו, לשון רבים, לפי שהיו עובדין
 לאלהות הרצה. יעקב שבעים היו לו והכחוב קורא אותן
 נפש, לפי שהיו עובדים לאל אחד: (כח) דהורת
 צפניו - כתרגומו, לפנות לו מקום ולהורות היאך
 יתיישב זה: צפניו - קודם שיגיע לשם. ומדרש אגדה,
 להורות לפניו, לתקן לו ציט תלמוד שמסם תלא
 הוראה^{לו}: (כט) ויאסר יוסף מרבתו - הוא עלמו

נאמר צהן אשת, אלא שהיתה עיקרו של ציט^{לו}:
 (כו) כל הנפש הבאה ליעקב - שינאו מארץ כנען
 לצא למצרים. ואין הבאה זו לשון עבר אלא לשון הווה,
 כמו צַעֲרָב היא צָהָה (אסתר ז' ד'), וכמו וְהָיָה רַחֵל צָפוֹ
 צָהָה עִם הָאֵלֶּן (לעיל כ"ו¹), לפיכך טעמו למטה צאל"ף,
 לפי שכשינאו לצוא מארץ כנען לא היו אלא ששים ושש.
 והשני כל הנפש לציט יעקב הצָהָה מְצַרִּימָה שְׁבַעִים
 (פסוק ט) הוא לשון עבר, לפיכך טעמו למעלה צי"ת,
 לפי שמשצאו שם היו שבעים, שמנאו שם יוסף ושני
 צניו ונתוספה להם יוכבד צין החומות. ולדברי האומר

מקורי רש"י

(ח): וכו' כך דרש רבי יהושע רבכם וכו' כל שבט ושבט נולדה
 תאומתו עמו כהיא דאמר אבא חלפוי בן קורייה תאומה יתירה
 נולדה עם בנימין. לו. ע"י שם (פרשה צה ס"ג): ואת יהודה שלח
 לפניו, ר' חנינא בריה דרבי אחא ורבי חנינא, חד אמר להתקין לו
 בית דירה, וחד אמר להתקין לו בית ועד, שיהא מורה בו דברי
 תורה, ושיהיו השבטים לומדים בו.

לד. ע"י במדבר רבה (פרשה יד ס"ו ז): קערת כסף אחת, אל תקרי
 קערת אלא עקרת, כנגד רחל שהיתה עקרת הבית, היא היתה עיקר
 ביתו של יעקב, שנא' בני רחל אשת יעקב יוסף ובנימין. לה. ע"י
 בראשית רבה (פרשה פד ס"ו לה): ויקומו כל בניו וכל בנותיו וגו'
 ר' יהודה א' לאחיותיהם נשאו השבטים, הה"ד ויקומו כל בניו וכל
 בנותיו וגו', ר' נחמיה א' כנעניות היו. ע"י שם (פרשה פב פסקה

אונקלוס

וְאֶתְחַזִּי לִיהַּ וְנִפְלַעַל צְנִיָּהּ וּבְכָא
 עַל צְנִיָּהּ עוֹד: (ל) וְאָמַר יִשְׂרָאֵל
 לְיוֹסֵף אֵילֹו אֲנָא מְאִיתִי זְמַנָּא
 הָדָא מְנַחֵם אֲנָא בְּתַר דְּחַזִּיתִינוּן
 לְאַפְּךָ אָרִי עַד כְּעֵן קִיָּים אַתָּה:
 (לא) וְאָמַר יוֹסֵף לְאַחֹוּהִי וּלְבֵית
 אָבוּהִי אֶסֶק וְאַחֹוּי לְפָרְעָה וְאֵימַר
 לִיהַּ אַחִי וּבֵית אָבִיא דִּי בְּאַרְעָא
 דְּכַנְעַן אֶתּוּ לְוֹתִי: (לב) וּגְבוּרְיָא
 רְעִי עָנָא אָרִי גְבַרִי מְרִיָּה גִיתִי הָוּוּ
 וְעִנְהוּן וְתוֹרִיהוּן וְכָל דְּלֵהוּן אִיתִינוּ:
 (לג) וַיְהִי אָרִי יִקְרִי לְכוּן פְּרַעֲהַ וַיִּימַר
 מָה עוֹבְדִיכוּן: (לד) וְתִימְרוּן גְבַרִי
 מְרִי גִיתִי הָוּוּ עַבְדְּךָ מְזַעֲרִנָּא וְעַד
 כְּעֵן אִף אֲנַחְנָא אִף אָבְהַתְנָא בְּדִיל
 דְּתִיתְבוּן בְּאַרְעָא דְּגִשְׁן אָרִי מְרַחֲקִין
 מְצָרָאִי כָּל רְעִי עָנָא: (א) וְאַתָּה
 יוֹסֵף וְחַוִּי לְפָרְעָה וְאָמַר אָבִיא וְאַחִי
 וְעִנְהוּן וְתוֹרִיהוּן וְכָל דְּלֵהוּן אֶתּוּ
 מְאַרְעָא דְּכַנְעַן וְהָא אֵינוּן בְּאַרְעָא
 דְּגִשְׁן: (ב) וּמְקַצַּת אַחֹוּהִי דְּבַר
 ג. אם אני הייתי מת. ד. מנוחם. ה. בעלי.

וַיֵּרָא אֵלָיו וַיִּפְלַעַל עַל-צְנִיָּאָרְיוֹ וַיִּבְכֶּךָ עַל-צְנִיָּאָרְיוֹ עוֹד:
 ל וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל-יוֹסֵף אָמוּתָהּ הַפֶּעַם אַחֲרַי
 רְאוּתִי אֶת-פָּנֶיךָ כִּי עוֹדֶךָ חַי: לא וַיֹּאמֶר יוֹסֵף
 אֶל-אֲחִיו וְאֶל-בֵּית אָבִיו אֵעֲלֶה וְאֶגִּידָהּ לְפָרְעָה
 וְאִמְרָהּ אֵלָיו אַחִי וּבֵית-אָבִי אֲשֶׁר בְּאַרְץ-כְּנַעַן
 בָּאוּ אֵלָי: לב וְהָאֲנָשִׁים רְעִי צָאן כִּי-אֲנָשִׁי מְקַנְהַ
 הִיוּ וְצִאֲנָם וּבְקָרָם וְכָל-אֲשֶׁר לָהֶם הֵבִיאוּ:
 לג וְהָיָה כִּי-יִקְרָא לָכֶם פְּרַעֲהַ וְאָמַר מָה-
 מַעֲשִׂיכֶם: לד וְאִמְרַתֶּם אֲנָשִׁי מְקַנְהַ הִיוּ עַבְדֶּיךָ
 מִזְּעוּרֵינוּ וְעַד-עֲתָה גַם-אֲנַחְנוּ גַם-אֲכַתְּנוּ בְּעַבְדוֹר
 תִּשָּׁבוּ בְּאַרְץ גִּשְׁן כִּי-תוֹעֲבַת מִצְרַיִם כָּל-רְעָה
 צָאן: מז א וַיָּבֵא יוֹסֵף וַיִּגֵּד לְפָרְעָה וַיֹּאמֶר אָבִי
 וְאַחִי וְצִאֲנָם וּבְקָרָם וְכָל-אֲשֶׁר לָהֶם בָּאוּ מֵאַרְץ
 כְּנַעַן וְהֵנָּה בְּאַרְץ גִּשְׁן: ב וּמְקַצַּהּ אֲחִיו לָקַח

רש"י

מיתמך, עכשיו שעודך חי לא חמות אלא פעם אחת ל"ח:
 (לא) ואמרה אליו אחי וגו' - ועוד אומר לו והאנשים
 רועי לאן וגו': (לד) בעבור תשבו בארץ גשן -
 והיא זריכה לכם, שהיא ארץ מרעה, וכשתאמרו לו
 שאין אחס בקיאים צמלאכה אחרת ירחיקכם מעליו
 ויושיבכם שם: כי תועבת מצרים כל רעה צאן -
 לפי שהם להם אלהות ל"ט: מז (ב) ומקצה אחיו - מן
 הפחומים שזהם לגזורה, שאין נראים גזורים, שאם
 יראה אותם גזורים יעשה אותם אנשי מלחמתו. ואלה
 הם, ראובן שמעון לוי יששכר וזנימין, אותם שלא כפל

אסר את הקוסים למרכבה להזדרז לכבוד אצולו: וירא
 אליו - יוסף נראה אל אצולו: ויבך על צואריו עוד -
 לשון הרבות זכיה, וכן פי לא על איש ישים עוד (איו)
 לו (כג) לשון רצוי הוא, אינו שם עליו עילות [עלילות]
 נוספות על חטאיו, אף כאן הרצה והוסיף צכזי יומר
 על הרגלו. אבל יעקב לא נפל על זוארי יוסף ולא נשקו,
 ואמרו רבותינו שהיה קורא את שמע: (ל) אמותה
 הפעם - פשוטו כתרגומו. ומדרשו, סצור הייתי למות
 שמי מיתות צעולם הזה וצעולם הצא שנסתלקה ממני
 שכניה, והייתי אומר שיתצעני הקדוש צרוך הוא

מקורי רש"י

לכך אמר אמותה הפעם. לט. עי' זהר פנחס (רנ ע"ב): ת"ח, כתיב
 הן נזבח את תועבת מצרים. מאי תועבת מצרים, וכי על דשנאין ליה
 כתיב תועבת מצרים. אלא דחלא דמצראי ואלהא דילהון אקרי
 תועבת מצרים, כמה דכתיב כתועבת הגוים, דחלא דשאר עמין.
 תרגום: בא וראה, כתוב "הן נזבח את תועבת מצרים", מהי תועבת
 מצרים, וכי על ששונאים אותו כתוב "תועבת מצרים", אלא יראתם
 של המצרים והאלוה שלהם נקרא תועבת מצרים, כמו שכתוב
 "כתועבת הגוים" יראתם של שאר האומות.

לז. עי' שם (פרשה נה סי' ח): האהבה מקלקלת את השורה שנאמר
 ויאסור יוסף מרכבתו ויעל לקראת ישראל אביו. וכי לא היה ליוסף
 כמה עבדים, אלא אהבה מקלקלת את השורה. לח. עי' מדרש
 תנחומא (ויגש סי' ט): שמה לא זכיתי בהן ואני מת בשני עולמות.
 לכך אמר כי ארד אל בני אבל שאולה רצונך לידע לך, כיון שראה
 אותו חי, אמר ליה אמותה הפעם, למה אמר אמותה הפעם, אמר,
 כשבאו בני ואמרו לי יוסף מת הייתי אומר שאני מת שני פעמים.
 עכשיו שראיתי אותך חי, מבושר אני שאיני מת אלא עכשיו בלבד.

אונקלוס

חַמְשָׁא גּוֹבְרִין וְאֶקִימִינוּן קָדָם פְּרַעָה: (ג) וְאָמַר פְּרַעָה לְאַחֹהִי מָה עוֹבְדִיכּוֹן וְאָמְרוּ לְפְרַעָה רְעִי עֲנֵא עֲבַדְךָ אֶף אֲנַחְנָא אֶף אֶבְהַתְנָא: (ד) וְאָמְרוּ לְפְרַעָה לְאַתּוּתְבָא בְּאַרְעָא אַתְיָנָא אַרִי לִית רְעִיא לְעָנָא דִּי לְעֲבַדְךָ אַרִי תְקִיף כְּפָנָא בְּאַרְעָא דְכְנָעַן וּכְעַן יִתְבוּן כְּעֵן עֲבַדְךָ בְּאַרְעָא דְגִשְׁן: (ה) וְאָמַר פְּרַעָה לְיוֹסֵף לְמִימַר אֲבוּךָ וְאַחַךְ אֲתוּ לְוַתְךָ: (ו) אַרְעָא דְמִצְרַיִם קָדְמָךְ הִיא בְּדִשְׁפִיר בְּאַרְעָא אוֹתִיב יֵת אֲבוּךָ וְיֵת אַחַךְ יִתְבוּן בְּאַרְעָא דְגִשְׁן וְאִם יִדְעַתְּ וְאִית בְּהוּן גּוֹבְרִין דְחִילָא וְתַמְנִינוּן רַבְנֵי גִיתִי עַל דִּילִי: (ז) וְאִיִּתִי יוֹסֵף יֵת יַעֲקֹב אָבוּהִי וְאֶקִימִינִיהּ קָדָם פְּרַעָה וּבְרִיךְ יַעֲקֹב יֵת פְּרַעָה: (ח) וְאָמַר פְּרַעָה לְיַעֲקֹב כַּמָּה יוֹמֵי שְׁנַיִ חַיִּיךָ: (ט) וְאָמַר יַעֲקֹב לְפְרַעָה יוֹמֵי שְׁנַיִ תּוֹתְבוּתִי מָאָה וְתִלְתִּין וְ. עתה.

חַמְשָׁה אַנְשִׁים וַיִּצְגָם לְפָנַי פְּרַעָה: ג וַיֹּאמֶר פְּרַעָה אֶל-אָחִיו מִה־מַּעֲשֵׂיכֶם וַיֹּאמְרוּ אֶל-פְּרַעָה רַעָה צֵאן עֲבַדְיָךְ גַּם-אֲנַחְנוּ גַם-אֲבוֹתֵינוּ: ד וַיֹּאמְרוּ אֶל-פְּרַעָה לְגוֹר בְּאָרֶץ פְּאָנֹה כִּי-אֵין מְרַעָה לְצֵאן אֲשֶׁר לְעֲבַדְיָךְ כִּי-כִבֵּד הָרַעַב בְּאָרֶץ כְּנָעַן וְעַתָּה יִשְׁבוּנָא עֲבַדְיָךְ בְּאָרֶץ גִּשְׁן: ה וַיֹּאמֶר פְּרַעָה אֶל-יוֹסֵף לֵאמֹר אָבִיךָ וְאֶחָיֶךָ בָּאוּ אֵלֶיךָ: ו אָרֶץ מִצְרַיִם לְפָנֶיךָ הִוא בְּמִיטֵב הָאָרֶץ הַזֹּשֵׁב אֶת-אָבִיךָ וְאֶת-אֶחָיֶךָ יִשְׁבוּ בְּאָרֶץ גִּשְׁן וְאִם-יִדְעַתְּ וַיִּשְׁכַּח אֲנִישֵׁי-חֵיל וְשִׁמְתָם שָׂרֵי מִקְנֵה עַל-אֲשֶׁר-לִי: ז וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת-יַעֲקֹב אָבִיו וַיַּעֲמִדְהוּ לְפָנַי פְּרַעָה וַיְבַרֵךְ יַעֲקֹב אֶת-פְּרַעָה: ח וַיֹּאמֶר פְּרַעָה אֶל-יַעֲקֹב כַּמָּה יָמֵי שְׁנַיִ חַיִּיךָ: ט וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-פְּרַעָה יָמֵי שְׁנַיִ מִגּוֹרֵי שְׁלֹשִׁים וּמָאתַי

רש"י

שמו לא הוכפל משום חלשות אלף טעם יש צדצר כדאיתא צצ"ק. וצדרייתא דספרי (אות שד) שנינו זה בוחת הזכרה כמו צגמ' שלנו: (ו) אנשי חי"א - צקיאין צאומנותן לרעות לאן: ע"א אשר די - על לאן שלי: (ז) ויברך יעקב - היא שאלת שלום, כדרך כל הנראים לפני המלכים לפרקים, שלודי"ר צלע"ז: (ט) שני מגורי - ימי גרותי, כל ימי הייתי גר צאריך:

משה שמותם כשזרכם. אצל שמות הגזורים כפל (דברים ג), וחאת ליהודה וגו' ש"מע ה' קול יהודה, ולגד חמר צרוף מרחיב ג"ד, ולגנפלי חמר נפפלי, ולגן חמר דן, וכן לזבולון, וכן לאשר. זהו לשון צ"ר (פ"ה ס"ד) שהיא אגדת ח"י"ב. אצל צגמרא צבלית שלנו (צ"ק ע"ב פ"א) מצינו שחאתם שכל משה שמותם הם החלשים, וחאתן הציא לפני פרעה, ויהודה שהוכפל

מקורי רש"י

לא היו גבורים, לפיכך העמידם לפני פרעה. לכך כתיב ומקצה אחיו לקח, ולא זכר שמותם כאן לפי שלא היו גבורים. מא. ז"ל: אמר ליה רבא לרבה בר מרי, כתיב ומקצה אחיו לקח חמשה אנשים. מאן נינהו חמשה, א"ל הכי א"ר יוחנן, אותן שהוכפלו בשמות. יהודה נמי איכפולי מיכפל, אמר ליה למילתיה הוא דאיכפל, דאמר ר' שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, מאי דכתיב, יחי ראובן ואל ימות ויהי מתיו מספר, וזאת ליהודה, כל אותן ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר היו עצמותיו של יהודה מגולגלין בארון, עד שבא משה ובקש רחמים, אמר לפניו, רבונו של עולם, מי גרם לראובן שיודה, יהודה, מיד שמע ה' קול יהודה. על איבריה לשפא. לא הוּו קא מסקי למתיבתא דרקיעא, ואל עמו תביאנו. לא הוּו ידע מאי קאמרי רבנן ולמשקל ומיטרח בהדי רבנן, ידיו רב לו. לא הוּו סליק ליה שמעתתא אליבא דהלכתא, ועזר מצריו תהיה.

מ. ז"ל: ומקצה אחיו לקח חמשה אנשים. מפני מה אמר הכתוב ומקצה אחיו, ללמדך שלא היו גבורים. ומי היו הללו, חמשה אנשים, ראובן, לוי, בנימין, שמעון, יששכר. ומפני מה לקח יוסף הצדיק הללו חמשה אנשים מאחיו שהיה יודע באחיו כל גבור וגבור שהיה בהם, ועשה הדבר בחכמה. אמר אם מעמיד אני גבורים לפני פרעה, רואה אותן ועושה אותן אנשי מלחמתו. כל מי שכפל שמו בברכתו של משה היה גבור, וכל מי שלא כפל שמו לא היה גבור. יהודה שהיה גבור, כפל שמו שנאמר וזאת ליהודה שמע ה' קול יהודה (דברים לג). לפיכך לא העמיד אותה לפני פרעה. וכגון נפתלי שנאמר ולנפתלי אמר נפתלי (שם). וכגון אשר ולאשר אמר ברוך מבנים אשר (שם). וכגון דן שנאמר ולדן אמר דן (שם). וכגון זבולון, שנאמר ולזבולון אמר שמח זבולון (שם). וכגון גד ולגד אמר ברוך מרחיב גד (שם). לפיכך לא העמיד אלו לפני פרעה. והשאר שלא כפל שמותם

אונקלוס

שנין זעירין ובישין הוּו יומי שני חיי ולא אדביקו ית יומי שני חיי אבהתי ביומי תותבותהון: (י) וברך יעקב ית פרעה ונפק מן קדם פרעה: (יא) ואותיב יוסף ית אבוהי וית אחוהי ויהב להון אחסנא בארעא דמצרים בדשפיר בארעא בארע רעמסס כמא דפקיד פרעה: (יב) וזן יוסף ית אבוהי וית אחוהי וית כל בית אבוהי לחמא לפום טפלא: (יג) ולחמא לית בכל ארעא ארי תקיף כפנא לחדא ואשתלהי עמא דארעא דמצרים ועמא דארעא דכנען מן קדם כפנא: (יד) ולקט יוסף ית כל כספא דאשתכח בארעא דמצרים ובארעא דכנען בעבורא די אנון זבנין ואיתי יוסף ית כספא לבית פרעה: (טו) ושלים כספא מארעא דמצרים ומארעא דכנען ואתו כל מצראי לנת יוסף למימר הב לנא לחמא ולמה נמות לקבלך ארי שלים כספא: (טז) ואמר יוסף הבו גיתכון ואתן לכון בגיתכון אם שלים כספא: (יז) ואיתיו ית גיתיהון לנת יוסף ויהב להון יוסף לחמא בסוסותא ובגיתי ענא ובגיתי תורי ובחמריא וזנינון בלחמא בכל גיתיהון בשתא ז. והתעייפו עם. ח. ועם. ט. המצריים. י. נגמר. יא. נגמר.

שנה מעט ורעים היו ימי שני חיי ולא השיגו את ימי שני חיי אבתי בימי מגוריהם: ויברך יעקב את פרעה ויצא מלפני פרעה: שבעי יא ויושב יוסף את אביו ואת אחיו ויתן להם אחזה בארץ מצרים במיטב הארץ בארץ רעמסס כאשר צוה פרעה: יב ויכלכל יוסף את אביו ואת אחיו ואת כל בית אביו לחם לפי הטף: יג ולחם אין בכל הארץ כי כבוד הרעב מאד ותלה ארץ מצרים וארץ כנען מפני הרעב: יד וילקט יוסף את כל הכסף הנמצא בארץ מצרים ובארץ כנען בשבר אשרהם שברים ויבא יוסף את הכסף ביתה פרעה: טו ויתם הכסף מארץ מצרים ומארץ כנען ויבאו כל מצרים אל יוסף לאמר הבה לנו לחם ולמה נמות נגדך כי אפם כסף: טז ויאמר יוסף הבו מקניכם ואתנה לכם במקניכם אם אפם כסף: יז ויביאו את מקניהם אל יוסף ויתן להם יוסף לחם בסוסים ובמקנה הצאן ובמקנה הבקר ובחמרים וינהלם בלחם בכל מקניהם בשנה

רש"י

זימא השיגו - צטוזה: (י) ויברך יעקב - מדוך כל הנפטרים מלפני שרים מצרכים אותם ונוטלים רשות. ומה צרכה צרכו, שיעלה נילוס לרגליו, לפי שאין ארץ מצרים שותה מי גשמים חלא נילוס עולה ומשקה, ומצרכתו של יעקב ואלוהי פרעה צא אל נילוס והוא עולה לקראתו ומשקה את הארץ: (יא) רעמסס - מארץ גושן היא: (יב) לפי הדרך לכל בני

ציתם: (יג) ולחם אין בכל הארץ - חוזר לענין הראשון למחלת שני הרעב: ותלה - כמו ותלמה, לשון עייפות כתרגומו. ודומה לו פמתלהלף הילה זקיס (משלי טו יד): בשבר אשר הם שברים - נותנין לו את הכסף: (טו) אפם - כתרגומו שלים: (יז) וינהלם - כמו וינהגם. ודומה לו אין מנהל לה (ישעיה נא יח), על מי מנחות ינהלני (תהלים כג ז):

מקורי רש"י

מב. עיי במדבר רבה (פרשה יב סי' ב): א"ר ברכיה הכהן כשהלך יעקב אצל פרעה לא יצא מאצלו עד שבירכו, שנאמר ויברך יעקב את פרעה. מה בירכו, אמר לו, יעלה נילוס לרגלו.

אונקלוס

ההיא: (יח) ושלִימת שְׂתָא הִיא וְאָתוּ לְוַתִּיהָ בְּשִׂתָא תְּנִיחָא וְאָמְרוּ לִיהָ לָא נְכִסִּי מִן רְבוּנֵי אֱלֹהִין שְׁלִים כְּסָפָא וְגִיתִי בְּעִירָא לְוַת רְבוּנֵי לָא אֲשַׁתָּאֵר קָדָם רְבוּנֵי אֱלֹהִין גְּוִיתָנָא וְאַרְעָנָא: (יט) לְמָה נְמוּת לְעִינְךָ אִף אֲנַחְנָא אִף אַרְעָנָא קִנִּי יִתְנָא וְיִת אַרְעָנָא בְּלַחְמָא וְנָהִי אֲנַחְנָא וְאַרְעָנָא עֲבָדִין לְפָרְעָה וְהֵב בְּר זָרַע וְנִיחִי וְלָא נְמוּת וְאַרְעָא לָא תְּבוּר: (כ) וְקָנָא יוֹסֵף יֵת כָּל אַרְעָא דְּמִצְרַיִם לְפָרְעָה אֲרִי זְבִינוּ מִצְרַיִם גְּבַר חֻקְלִיהָ אֲרִי תְּקִיף עֲלִיהוֹן כְּפָנָא וְהוּת אַרְעָא לְפָרְעָה: (כא) וְיֵת עֲמָא אַעֲבַר יִתִּיהָ מְקָרִי לְקָרִיִּי מְסוּף תְּחוּם מִצְרַיִם וְעַד סוּפִיָּה: (כב) לְחוּד אַרְעָא דְּכוּמְרִיא לָא קָנָא אֲרִי חוּלְקָא לְכוּמְרִיא מִן קָדָם פְּרָעָה וְאֶכְלִין יֵת חוּלְקֵהוֹן פְּרָעָה דִּיהֵב לְהוֹן פְּרָעָה עַל כֵּן לָא זְבִינוּ יֵת אַרְעֵהוֹן: (כג) וְאָמַר יוֹסֵף לְעֲמָא הָא קִנִּיתִי יִתְכוּן יוֹמָא דִּין וְיֵת אַרְעֵכוּן לְפָרְעָה הָא לְכוּן בְּר זָרַע וְתוֹזְרַעוֹן יֵת אַרְעָא: (כד) וְיִהִי בְּאַעוּלִי עֲלִלְתָא וְתִתְּנוּן חֵד מִן חֲמִשָּׁא לְפָרְעָה

יב. מצריים. יג. מעיר לעיר. יד. החלק.
טו. מלפני. טז. חלקיהם. יז. בהבאת.

ההוא: יח ונתתם השנה ההוא ויבאו אליו בשנה השנית ויאמרו לו לא נבחר מאדני כי אמתם הכסף ומקנה הפהמה אל-אדני לא נשאר לפני אדני בלתי אס-גויתנו ואדמתנו: יט למה נמות לעיניך גם-אנחנו גם-אדמתנו קנה-אתנו ואת-אדמתנו בלחם ונהיה אנחנו ואדמתנו עבדים לפרעה ותן זרע ונחיה ולא נמות והאדמה לא תשם: כ ויקן יוסף את-כל-אדמת מצרים לפרעה כי-מכרו מצרים איש שדהו כי-חזק עליהם הרעב ויהי הארץ לפרעה: כא ואת-העם העביר אתו לערים מקצה גבול-מצרים ועד-קצהו: כב רק אדמת הכהנים לא קנה כי חק לכהנים מאת פרעה ואכלו את-חקם אשר נתן להם פרעה על-כן לא מכרו את-אדמתם: כג ויאמר יוסף אל-העם הן קניתי אתכם היום ואת-אדמתכם לפרעה הא-לכם זרע וזרעתם את-האדמה: כד והיה בתבואת ונתתם חמישית לפרעה

רש"י

לזכרון שאין להם עוד חלק בארץ, והושיע של עיר זו בחזרתה. ולא הוצרך הכתוב לכתוב זאת אלא להודיעך שזכו של יוסף, שנתכוין להסיר חרפה מעל אחיו שלא יהיו קורין אותם גולים^מ: מוקצה גבול מצרים וגו' - כן עשה לכל הערים אשר במלכות מצרים מקצה גדולה ועד קצה גדולה: (כב) הכהנים - הכומרים. כל לשון כהן משרת לאלהות הוא, חוץ מאותן שהם לשון גדולה כמו פֶּהֶן מְדִין (שמות ג א), פֶּהֶן אֵן (לעיל מא מה): חק לכהנים - חק כך וכך לחם ליום: (כג) הא - כמו הנה, כמו וגם אני הא דרַרְפָּךָ צְרָאשׁ גַּתָּי (יחזקאל טו מג):

(יח) בשנה השנית - שנית לשני הרעב: כי אם תם הכסף וגו' - כי אשר תם הכסף והמקנה וזא הכל אל יד אדוני: בלתי אם גויתנו - כמו אם לא גויתנו: (יט) ותן זרע - לזרוע האדמה. ואף על פי שאמר יוסף ועוד חֲמֵשׁ שָׁנִים אֲשֶׁר אֵין תְּרִישׁ וְקָצִיר (לעיל מה ו), מכיון שזא יעקב למצרים זאה ברכה לרגלו והתחילו לזרוע וכלה הרעב וכן שנינו צמוספתא דסוטה (פ"י ה"ג^מ): לא תשם - לא תהא שממה. לא תזור, לשון שדה זור (שירובין פ"ג ע"ב) שאינו חרוש: (כ) ויהי הארץ לפרעה - קנויה לו: (כא) ואת העם העביר - יוסף מעיר לעיר,

מקורי רש"י

ליושנו. שנה (שם ג) ועתה אל תיראו. מד. ע"י חולין (ס ע"ב): ואת העם העביר אותו לערים מאי נפקא מינה דלא ליקרו לאחיו גלוותא.

מג. ז"ל: עד שלא ירד יעקב למצרים היה רעב, שנא' כי זה שנתים הרעב בקרב הארץ וגו'. משיירד מהו אומר, הא לכם זרע וזרעתם את האדמה. א"ר יוסי, כיון שמת יעקב אבינו חזר הרעב

אונקלוס

וְאַרְבַּע הַיָּדוֹת יִהְיֶה לָכֶם לְזֶרַע הַשָּׂדֶה וְלֹאֲכַלְכֶם
 וְלֹאֲשֶׁר בְּבִתְיֹכֶם וְלֹאֲכַל לְטַפְּכֶם: מַפְטִיר כה וַיֹּאמְרוּ
 הַחִיתָנוּ נִמְצָא־חֵן בְּעֵינֵי אֲדֹנָי וְהֵינּוּ עֲבָדִים
 לְפָרְעָה: כו וַיֵּשֶׁם אֹתָהּ יוֹסֵף לְחֶק עַד־הַיּוֹם הַזֶּה
 עַל־אֲדָמַת מִצְרַיִם לְפָרְעָה לְחֹמֶשׁ רֶק אֲדָמַת
 הַכְּהֻנִּים לְבָדָם לֹא הָיְתָה לְפָרְעָה: כז וַיֵּשֶׁב
 יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן וַיֵּאחָזוּ כָּהֵן
 וַיִּפְרוּ וַיִּרְבוּ מְאֹד:

וארבע חולקין יהוון לכוון לבר זרע
 חקלא ולמיכלכוון ולאנשי" בתיכוון
 ולמיכל לטפלוון: (כה) ואמרו
 קיימתנא נשכח רחמין בעיני רבוני
 ונחי עבדין לפרעה: (כו) ושוי יתה
 יוסף לגזירא עד יומא הדין על
 ארעא דמצרים דיהוון יתבין חד מן
 חמשא לפרעה לחוד ארעא
 דכומריא בלחודיהוון לא הנת
 לפרעה: (כז) ויתיב ישראל בארעא
 דמצרים בארעא דגשן ואחסינו" כה
 ונפישו וסגיאו לחדא:

יה. ולאנשי. יט. ויחזיקו.

ק"ו יהללא"ל סימן. ומפטירין ואת בן אדם קח לך עץ ביחזקאל סימן לו:

רש"י

(כד) לזרע השדה - שזכל שנה: ולאשר בבתיכם -
 ולאכול העבדים והשפחות אשר צמיתם: מפכם -
 זנים קטנים: (כה) נמצא חן - לעשות לנו זאת כמו
 שאמרנו: והיינו עבדים לפרעה - להעלות לו המס
 הזה זכל שנה: (כו) לחק - שלא יעזור: (כז) וישב
 ישראל בארץ מצרים - והיכן צארן גשן, שהיא
 מארץ מצרים: ויאחזו בה - לשון אחזה:
 חסלת פרשת ויגש

הפטרת ויגש

יחזקאל לו

(טז) ואתה בן-אדם קח-לך עץ אחד וכתב עליו ליהודה ולבני ישראל חברו חבריו ולקח עץ אחד
 וכתוב עליו ליוסף עץ אפרים וכל-בית ישראל חברו חבריו: (יז) וקרב אתם אחד אל-אחד לך לעץ
 אחד והיו לאחדים בידך: (יח) וכאשר יאמרו אליך בני עמך לאמר הלוא-תגיד לנו מה-אלה לך:
 (יט) דבר אליהם כה-אמר אדני יהוה הנני אני לקח את-עץ יוסף אשר ביד-אפרים ושבטי ישראל
 חברו חבריו ונתתי אותם עליו את-עץ יהודה ועשיתם לעץ אחד והיו אחד בידים: (כ) והיו העצים
 אשר-תכתב עליהם בידך לעיניהם: (כא) ודבר אליהם כה-אמר אדני יהוה הנני אני לקח את-בני
 ישראל מבין הגוים אשר הלכו-שם וקבצתי אתם מסביב והבאתי אותם אל-אדמתם: (כב) ועשיתי
 אתם לגוי אחד בארץ בהרי ישראל ומלך אחד יהיה לכלם למלך ולא יהיה-יהיו עוד לשני גוים
 ולא יחצו עוד לשתי ממלכות עוד: (כג) ולא יטמאו עוד בגלוליהם ובשקוציהם ובכל פשעיהם
 והושעתי אתם מכל מושבתיהם אשר חטאו בהם וטהרתי אותם והיו-לי לעם ואני אהיה להם
 לאלהים: (כד) ועבדי דוד מלך עליהם ורועה אחד יהיה לכלם ובמשפטי ילכו וחקתי ישמרו ועשו